

Ελληνικός χορός: Όργανο ενότητας σώματος και πνεύματος

Της Ειρήνης Καμπερίδου

«Κανένας άλλος λάδς δεν έδωσε μεγαλύτερη αξία στο χορό όσο ο αρχαίος Έλληνες» (Dr. L.B. LAWLER - ΗΠΑ)

Ο χορός ήταν μια κοινωνική εκδήλωση που εξωτερίζει όλες τις προσωπικές και ομαδικές συγκινήσεις χαράς και λύπης, διλα τα μεγάλα γεγονότα της ζωής τους και της πόλης τους.

Οι πρόγονοι μας πίστευαν ότι ο χορός προσφέρει όχι μόνο υγεία, ευκαμψία και σωματική ομορφιά, αλλά και καλούνται της ψυχής καθώς και διανοητική ισορροπία.

Χόρευαν λαϊκούς χορούς. Χόρευαν για την επαναφορά της Ειρήνης, σε γάμους, στην ονομαστική γιορτή ενός παιδιού, στα ολονύχτιους χορευτικούς διαγωνισμούς, και στα συμπόσια. Υπήρχε ο παιδικός χορός, ο παντομικός χορός, ο γενιγάρωτος χορός, χοροί διεργετικοί ή γονιμότητας, ακόμα και οι χοροί των ζώων.

Στους χορευτικούς αγώνες της Αθήνας και αλλού περιλαμβάνονταν καλλιτεάτες ανδρών ή γυναικών ανάλογα με τον τόπο. Πολλές φορές το έπαθλο, ήταν μας αποδίδει.

Ήταν τόσο μεγάλη η σημασία του χορού, που δύοι συμμετείχαν στην πρεσβευτική των έργων για τις μεγάλες γιορτές του Διονύσου απαλλάσσονταν για την πρεσβευτική δοτεία.

Τον 3ο αιώνα π.Χ. δύοι συμμετείχαν ή σίγουρα οι παραγωγή του έργου, γίνονταν μέλη ενός σωματείου που νοοράφανταν και καλλιτεάτες του Διονύσου.

Τα μέλη του σωματείου είχαν ειδικά προνόμια, διός που συμμετείχαν στην παραγωγή του έργου, γίνονταν μέλη ενός σωματείου που νοοράφανταν και καλλιτεάτες του Διονύσου.

Επίσης μεγάλη εκτίμηση είχαν οι δάσκαλοι του χορού. Στην Αθήνα, λόγου χάρη, η εκπαίδευση του χορού βρισκόταν κατά το μεγαλύτερο μέρος στα χέρια των ιδιωτικών δασκάλων.

Στα πρώτα χρόνια οι ίδιοι οι ποιητές, δραματικοί και λυρικοί, δίδασκαν τους χρόνους. Η Σατρό, η πρώτη και μεγαλύτερη ποιητήρια του Αιγαίου και η πρώτη «φεμινίστρια» στον αρχικό κόρμο διδάξει και γήγιθησε η ίδια ορισμένους χορούς πάνω σε δίκους της στίχους.

Η ποίηση ήταν στενά δεμένη με τη μουσική και το χορό. Χόρευαν την ποίησή Η «Τέχνη των Μουσών» σήμαινε μουσική και παιδεία του νου. Στέπευαν ότι ο χορός ήταν θείο έμπνευση.

Ένας αρχαίος ποιητής γράφει ότι η Μούση Ερατώ αγρεύει με το πόδι, με τραγούδι και με όψην. Άλλοι συγγραφείς αποδίδουν την εφεύρεση του χορού στις Μούσες Πολύμνιαν και Τερψιχόρη, που τ' όνομα της τελευταίας σημαίνει «χαρά στο χορό».

Όλη σχέδον η ελληνική λογοτεχνία είναι πράγματι μια πηγή για τη μελέτη του χορού. Το 1871 ο Hermann Bucholtz εξέτασε τα χορικά μέτρα και τις ενδεξείς κινήσεων στα έργα του Ευριπίδη, έτσι ώστε να σχηματίσει κανείς μια εικόνα του τραγικού χορού. Ο μεγάλος Ιταλός μελετητής Julius Caesar Scaliger, στην πραγματεία του «Περί κωμῳδίας και τραγωδίας» αφιέρωσε μεγάλο μέρος στους αρχαίους ελληνικούς χορούς και σχήματα (ψηγούρες). Λίγο αργότερα ο Ολλανδός μελετητής Johannes Meursius κατέρτισε ένα αλφαριθμητικό κατάλογο με περισσότερους από 200 χορούς για να συνθέσει το έργο του «Οργήστρα» ή «Περί των χορών των Αρχαίων».

Τη λέξη «ορχείσθαι» την χρησιμοποιήσαν οι αρχαίοι για να δηλώσουν διάρθρωση ειδών κινήσεως όπως των ποδιών, των γειρών, των κεφαλών, των ματιών και γενικά του κορμού και του σώματος.

Ειδιότερα, ο χορός στην Μινωική Κρήτη ήταν θεαματικός και πλούσιος. Ο χορός για τους Κρήτες είχε πολύ μεγάλη σημασία, όχι μόνο σαν θέαμα και ψυχαγγία αλλά σαν μέρος της θρησκείας τους. Λέγεται ότι είχαν εφεύρει την τέχνη του χορού. Είχαν οργανική μουσική, τραγούδι και χορό.

Παρακολουθούσαν ένα επικίνδυνο είδος ακροβατικού παιχνιδιού με ταύρους πάταγκας και ταυροκαθάρια, στο οποίο έπαιρναν μέρος γυναικες και άνδρες, που μερικοί αρχαιολόγοι θεωρούσαν σαν τελεστοργικό χορό.

Αρχαιότεροι από τους Κρητικούς χορούς και σωματικά οι αρχαιότεροι του κόσμου ήταν οι χοροί των Κουρήτων. Ήταν ανδρικοί χοροί φρενιτώδεις, πηδητοί και πολύ θρυβόδεις, με πολλές κρανιές και κτυπημάτα. Υπάρχουν μεριμνίες για παρούσιο χορό στην Σαμοθράκη, στην Κύπρο και στην Ρόδο.

Όμως η ανακάλυψη και η τελειοποίηση του χορού των ακροβατών αποδέστησε στους Κρήτες. Όταν ταυχίδων και το ακροβατικό παιχνίδι με τον τάυρο προπόνησαν επίκμων εκπαίδευση και ενοχήσυνη την πιθανότητα του επαγγελματισμού στον Κρητικό χορό.

Ο χορός δεν θεωρούνταν έλλειψη ανδρισμού, αντίθετα οι άνδρες ήταν υπερήφανοι που μπορούσαν να τιμήσουν τους θεούς με το χορό.

Πλούσιο υλικό υπάρχει από αρχαιολογικές πηγές. Στο νησί της Δηλίου όπου από τους προϊστορικούς χρόνους ο χορός επαιτεί τον κοριτσικό ρόλο, βρέθηκαν επιγραφές που αναφέρουν τη «διάδεση χρηματικών ποσών για διάφορα αντικείμενα για τους χορευτές, ασημένια και χρυσά πιάτα για έπαθλο... Μια κανάτα κρασιού του Βου αιώνα π.Χ. που βρέθηκε στην Αθήνα ήταν έπαθλο χορευτικού αγώνου (διαγωνισμός χορού) γιατί γράφει: «Οποιος απ' τους χορευτές χορεύει ζωηρότερα, ας λάβει αυτον».

Επηγράφεις απ' τους Δελφούς καταγράφουν τα σύνομα διακεκριμένων δασκάλων του χορού, τον εφοδιασμό και την πληρωμή χορευτών... Οι διαγονισμοί χορού ήταν κάτιο το συνθητικό.

Στην Μικηναϊκή περίοδο η Ελλάδα καταλήφθηκε από ένα κύμα χορευτικής μανίας. Πολλές εξηγήσεις δίνονται για την άνθην την πρεσβεία και κυπριακά κε-

ταστροφές, πόλεμοι, καταπίση, θυμός των θεών κ.λπ.

Στην Μικηναϊκή Εποχή οι Κρήτες σαν ναυτική δύναμη κυριαρχούσαν ακόμα στο Αιγαίο και δεν είναι καθόλου περίεργο ότι είχαν μεγάλη επιρροή επάνω στους μικηναϊκούς χορούς. Οι μιθοί αυτής της περιόδου συχνά αναφέρουν το χορό. Ο θρησέας και ο φίλος του Πελίθως άρπαξαν την νεαρή Ελένη (γνωστή αργότερα σαν Ελένη της Τροίας) ενώ εκείνη χόρευε με άλλες παρθένες προς τιμήν της Ορθίας Αρτέμιδος (οι χοροί των παρθένων).

Τον «χορό της μπάλας» συνήθιζαν να τον χερεύουν οι κυρίες της αυλής. (Ναυτική και Οδύσσεια).

Είχαν χορούς γρήγορους και κυκλικούς όπου τα ζευγάρια κρατιόμενα απ' τη χέρια εναλλάσσονταν χορεύοντας ανακατεμένοι. Χορούς που μιμούνται τις κινήσεις των ουρανίων σωμάτων, έτσι όπου η γρήγορη κυκλική φωγούρα μπορεί να αναπαραστούσε τις κινήσεις των πλανητών.

Η Dr. Lillian B. Lawler (1964) γράφει στην μελέτη της για τον «Χορό στην Αρχαία Ελλάδα» ότι: «Πολλοί πιθανών οι χοροί αυτούς, ή κάποιος παρόμοιος, να είναι ο μακρινός πρόγονος των country dances και square dances (ευρωπαϊκή λαϊκή χοροί)... Συνεγίνεται «Πολλοί από τους χορούς που μεταφέρουν στην Ισταντένη την ομοιότητα των ελληνικών γυναικών».

Στην Ελλάδα καταλήφθηκε από ένα κύμα κυριαρχίας των διακεκριμένων ποδιών των κυρίων και συγκεκριμένα της Κωνσταντινούπολης στην Κύπρο, στην Σάρτη και στην Κονσταντινούπολη.

Οι χοροί των ζώων είναι οι πιο παλιοί χοροί του κόσμου. Στην Ελλάδα σήμερα υπάρχουν παδικοί χοροί όπως τα παπάκια, όπως στην Αμερική ο χορός «Funky chicken».

Υπάρχουν επίσης και κυπριακά κε-

ραμικά που παρουσιάζουν ομάδες κυκλικών χορών. Μερικά από τα παλαιότερα ευρήματα ανακαλύφθηκαν στην Κύπρο.

Ενα μικρό αγαλματίδιο του 8ου αιώνα π.Χ. δείχνει επτά γυναικες χορεύτριες που κινούνται σ' ένα κλειστό κύκλο με τα χέρια της μας στους ώμους της άλλης σ' ένα σηματισμό που χρησιμοποιείται στους χορούς μας σήμερα. Ο χορός αυτός έδειχνε ισότητα καθώς και ομαδικότητα.

Οι κυκλικοί χοροί και ιδίως αυτοί που θα κριτούνται απ' τα χέρια, έχουν παρ' όλη τους την απλότητα, μια υψηλή μυστική σημασία σ' όλους τους αργαλότες λαούς.

Είχαν χορούς όπους διάτησαν την ζωή τους πάνω στο γερμανικό Rupelantz και στο αμερικανικό παιδικό παιγνίδι Chicken Hop που παιζεται ακόμα σήμερα στις παιδικές χαρές της Βοστώνης.

Οι κυκλικοί χοροί και στην περίοδο πολλές φορές αυτοσχεδιάζουν χορούς, έκαναν καλλιστεία ποδιών και περιφεριών... Δεν ήταν ασυνήθιστο εταιρείας χορεύτριες που προσφέρουν ψυχαγωγία στα συμπόσια. Τις βλέπουμε ζωγραφισμένες πάνω στα ελληνικά αγεία, ημίγυννες ή γυναικές να χορεύουν ζωηρά κατά το προσεκτικό βλέμμα των καλεσμένων.

Ο ποσοδότησε ο χορός αλλαζει. Στους ελληνιστικούς και ελληνοναρματικούς χρόνους αρχιζουμένια να βλέπουμε μεσαιωνικές ανταναγίες στο χορό.

Αλλά ακόμη και στην περίοδο του ελληνικός χορός άρχισε να φύσει, εμφανίζεται στην παπακιά και περιφεριώδεις χοροί. Οι δύο εφεύρεται στην Κύπρο, στην Σάρτη και στην Κιλκίτσα και το Μαζαύλλα από την Αλεξανδρεία.

Αργότερα η Χριστιανική εκκλησία κήρυξε ανοιχτό πλέον ενάντια στον υποβιβασμό της μιμικής.

Στις αρχές του δου αιώνα μ.Χ. εμφανίζεται στην Κωνσταντινούπολη μια νεαρή χορεύτρια - ηθοποίος που ονομάζεται Θεοδόρια. Λέγεται ότι διέπρεπε στην τέχνη της Παντομίμας και το σύγχρονον «στρητήπη». Ο Ιουστίνιανος τη γνώστησε σαν καλλιτέχνης της παντομίμας, την ερωτεύτηκε βασιλιά και την παντρεύτηκε. Έγινε Αυτοκράτειρα του Βυζαντίου το 527 μ.Χ.

Όπως γράφει η Dr. Lawler:

«Όταν η Θεοδώρα απέσταλθε στον Ορθόδοξο Χριστιανισμό, μπορεί να πει κανές, ότι συμβολικά τούλαγκαν στην ιστορία του ελληνικού χορού είχε τελεώσει...».

Αυτό δύναται δεν ευθανάτω!!! Η ιστορία του ελληνικού χορού συνέχιστε κατά δύο τρόπους. Ο ένας είναι ο συμβολικός χορός της ορθόδοξης λατρείας. Ο άλλος είναι ο χορός που αρχίζει σαν επαναστατικό και πολιτικό φαινόμενο του 10ου αιώνα μ.Χ. και συνέχισται μέχρι σήμερον ο νεοελληνικός χορός.

Ανάμεσα στον πανάρχαιο ελληνικό χορό και στον νεοελληνικό χορό υπάρχει μια μεγάλη άδιαστη συνένεση, συνάφεια και παράδοση!!

Ισός η γνώση της Lawler να ευτασθεί σε σχέση με αυτό που είναι ο Γερμανός φιλόσοφος Rudolf Berliner, μιλώντας κάποτε για τον ελληνικό χορό: «Τι έκανε αυτή η Δύση! Κατέστρεψε το χορό!»

